

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
PSÜHHOLOOGIA JA PEDAGOOGIKA LEKTORAAT
AVATUD ÜLIKOOL

Inna Kalda

LASTE EESTI KEELES RÄÄKIMA INNUSTAMINE KEELE-
JA KÕNETE GEVUSTES VARAJASES
KEELEKÜMBLUSRÜHMAS

Bakalaurusetöö

Juhendaja Ene Kurme

NARVA 2013

Kääsolev töö on koostatud õpilaste poolt iseseisvalt, autorite tsitaatide ja teiste ideede kasutamisel on ära toodud täpsed viited allikale.

/autoritöö allkiri/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Inna Kalda

13.07.1973

(sünnikuupäev:_____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“LASTE EESTI KEELES RÄÄKIMA INNUSTAMINE KEELE- JA
KÕNETEGEVUSTES VARAJASES KEELEKÜMBLUSRÜHMAS”

mille juhendaja on

Ene Kurme

(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1.LAPSE KEELE- JA KÕNE ARENGU ERIPÄRA	6
1.1 Lapse arengust	6
1.2 Keele omandamise bioloogilised eeldused	6
1.2.2. Kognitiivsed oskused kui kõne omandamise eeldused.....	7
1.2.3. Keele omandamise sotsiaalsed eeldused.....	11
2. TEISE KEELE OMANDAMINE JA KÕNELEMISOSKUSE ARENDAMINE KOOLIEELES EAS	10
2.1. Teise keele omandamise alustamise tähtsus varases eas.....	11
2.2. Teise keele omandamise iseärasused.....	11
2.3 Kõnelemisoskuse arendamine.....	12
2.2.1. Kuulamisoskuse arendamine.....	12
2.3.2. Sõnavara õpetamise iseärasused.....	13
2.3.4. Õppemeetodid kõnelemisoskuse arendamiseks.....	13
2.4. Keelekümblusmetoodika rakendamine lasteaias.....	14
2.4.1. Eesti keele kui teise keele omandamise eesmärgid ja pädevused.....	15
2.2.4 Õpetaja roll teise keele omandamisel.....	17
2.4.2. Motivatsioon ja keeleõpe.....	18
3. LASTE SIHTKEELES RÄÄKIMISE INNUSTAMISVIISID. PRAKTILISED NÄITED	21
3.1. Oma rühmas keeleõppeks soodsa keskkonnamudeli loomine	21
3.2. Hommikuring	22
KOKKUVÕTE	30
KIRJANDUS	38
MATERJALI ALLIKAD	39
LISAD	40
SUMMARY	69

SISSEJUHATUS

Tänapäeva Eesti kujutab endast etniliselt mitmekesist ühiskonda, kus peale põhirahvuse elab veel enam kui saja muu rahvuse esindajaid ning tahes tahtmata on õppimine kõigidele Eesti elanikele tähtis.

Laps omandab selle keele, mida tema keelekeskkonnas räägitakse. Rääkima õppimiseks võõrkeeles on väga tähtis luua võimalused, et laps tahaks ning oskaks ennast väljendada mitte ainult oma emakeeles. Koolieelses eas on lapsed vastuvõtlikud kõne õppimisele ning hästi omandavad õige intonatsiooni, hea hääldamise, sõnad jäävad kiiremini meelde.

Eesti keele omandamine on tihedalt seotud ka rahvusliku kultuuriga kokkupuutumisega ja eesti kirjanduse esindajate loominguga tutvumisega. Rahvamängud, -laulud, ringmängud, tantsud, luuletused, näidendid jne – kõik see innustab rääkima, kuid peab olema ka hea innustaja. Ülle Rannuti arvates, mitte kõik eesti keele kui võõrkeeles õpetajad oskavad julgustada lapsi eesti keeles rääkima. See suurendab lastel ebakindlust ja kartust eesti keeles suhelda koolieas. (Rannut 2003: 22)

Keeleõppe seisukohalt on väga oluline, et lapsel oleks motivatsioon omandada eesti keelt ning tunda huvi teise kultuuri tundmiseks.

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on „Laste eesti keeles rääkima innustamine keele- ja kõnetegevustes varajases keelekümbelusrühmas”. Töö eesmärgiks on kirjeldada ning analüüsida neid rääkima innustamise viise ja võtteid, mida kasutatakse keele- ja kõnegevustes keelekümbelusrühmas teisekeelses koolieelses lasteasutuses. Töö aktuaalsus seisneb selles, et eesti keele, kui teise keele õpe areneb ning Eestis loetakse üheks efektiivsemaks keeleõppemeetodiks keelekümbelust, kus 5 – 7 aastased lapsed, kes käivad täieliku keelekümbeluse rühmas, omandavad keele induktiivselt, kasutades oma loomulikke keeleõppevõimeid. Selle programmi üheks eesmärgiks on õpetada lapsi suhtlema eesti keeles toimetulekuks igapäevaelus. Keelekümbeluses toimub lapse kõne arendamine sihtkeeles nii õppekava alusel organiseeritud tegevustes kui ka vabamängus ja igapäevases suhtlemises.

Käesolevas töös tõestatakse järgmist **hüpoteesi**:

- juba lasteaiast peale tuleb tekitada lastes huvi eesti keele kui suhtlusvahendi vastu.

- laste rääkima innustamiseks eesti keeles vajab õpetaja erinevate strateegiate ja võtete varu ning tundma motiveerimise printsiipe.

Töö **eesmärkideks** on:

- teemakohase kirjanduse läbitöötamise käigus selgitada välja, kuidas korraldada keele ja kõne tegevust, et äratada laste huvi eesti keele kui suhtlusvahendi vastu.
- tutvustada eesti keele kui teise keele õpetamise põhimõtteid;
- on kirjeldada ning analüüsida neid rääkima innustamise viise ja võtteid, mida kasutatakse keele- ja kõnegevustes keelekümbelrühmas teisekeelses koolieelses lasteasutuses;

Lähtudes sellest on uurimistöö **objektiks** rääkimise motivatsioon keele- ja kõne tegevustes keelekümbelrühmas ning uurimise **aineks** on koolieelikute rääkimisoskuse arendamine efektiivsete meetodiliste võtete abil.

Töö koosneb sissejuhatusest ja kolmest peatükist. Esimeses osas tugineb autor teoreetilisele materjalile, kus käsitletakse vajadust alustada teise keele omandamist juba lasteaias, tutvustakse keeleõppes kasutatavaid meetodeid, lapse keelelise arengut, motivatsiooni kujunemise printsiipe ja selle toetamise võimalustest keeleõppes koolieelses eas. Töö teises osas pakutakse varajases keelekümbelrühmas kasutatavaid meetodeid ja võtteid, mis tõstavad huvi eesti keele omandamise vastu.

Tööle on lisatud kasutatud kirjanduse ja allikate loetelu ning kokkuvõtte ja ingliskeelne resümee ning lisad, kus on esitatud lapse arengu eeldatavad tulemused, keele- ja kõne tegevustes kasutatavad mängud, kaks stsenaariumit, pildid autori erakogust, tunniplaan.

Töö koostamisel autor kasutas eesti-, vene- ja ingliskeelsele meetodilist kirjandust ning koolieelsetes lasteasutustes töötavate õpetajate ideid.

Töö sobiks abimaterjaliks algajatele keelekümbelrühma ja tavarühmade eesti keele õpetajatele.

1. LAPSE KEELE- JA KÕNE ARENGU ERIPÄRA

Verbaalse kõne areng on pidev protsess, mis algab lapse esimestest sõnadest ja kestab kogu elu vältel.

Keele omandamiseks on vaja teatud bioloogilisi, psühholoogilisi ja keskkonnaga seotud eeldusi. Kui mingis eelduste rühmas esinevad puudujäägid, siis võivad need põhjustada keele omandamise mahajäämust või puudulikkust (Leiwo 1993: 58).

1.1. Lapse arengust

Areng on inimeste ja teiste elusolendite süstemaatiline muutumine kogu tema elu vältel. Arengus eristatakse vähemalt kolme komponenti. Need on esiteks intellektuaalne, vaimne, kognitiivne areng; teiseks, sotsiaalne ja emotsionaalne areng ning kolmandaks, füüsiline, kehaline ning psühhomotoorne areng (Kulderknup 2009b: 5).

Areng on bioloogiline, sotsiaalne ja kultuuriline protsess. Igal kasvaval lapsel on rida pärilikke eeldusi ning tema kasvamisele mõjub ka ümbritsev keskkond.

Lapse kõnearengut uurivad mitmed teadused, nagu arengupsühholoogia, keeleteadus, psühholingvistika ja keeledidaktika. Psühholoogia püüab välja selgitada lapse kõne seoseid tema psüühika ja tegevuse arenguga, psühholingvistika selgitab kõneloome- ja taju mehhanismide omandamist. Keeleteadus uurib kasutatavaid keeleüksusi igal arenguetapil. Kõne arendamine saab toimuda ainult laste tajude, taju kujutluse ja praktilise tegevuse baasil (Karlep 2003: 220).

1.2.1. Keele omandamise bioloogilised eeldused

Ameerika ajufüsioloog Eric H. Lennenberg peab tähtsateks bioloogilisteks eeldusteks ajupoolkerade domineerimise arengut ja motoorikakeskuste spetsialiseerumist. Tema arvates keele omandamine algab 1,5-2 aasta vanuses, kui lapse aju on saavutanud umbes 60% ulatuses täiskasvanu aju struktuurilise, biokeemilise ja neurofüsioloogilise küpsuse. Juba 5-6aastaselt jõuab laps peaaegu täiskasvanu tasemele nii keeleliselt kui ka aju küpsust arvestades. Edasi hakkab keeleline areng toimuma aeglaselt ning

omandatakse ainult uut sõnavara. Puberteedieas keele omandamine lõpeb – aju on jõudnud täielikult täiskasvanu küpsusastmele. (Leiwo 1993: 58-59)

1.2.2. Kognitiivsed oskused kui kõne omandamise eeldused

Kognitiivse arengu all (ingl *Cognitive development*) mõistetakse kõikide mõtlemisprotsesside arengut: taju, mälu, ettekujutlused, loogika, ülesannete lahendamine.

Venemaa teadlane Vjatšeslav Averin (Averin 2002: 42-44) nimetab inimese arengu iseloomulikke jooni:

1. **Ebaühtsus ja ajaline heterogeensus** – see tähendab, et erinevad organid ja psüühilised funktsioonid arenevad erinevates tempodes, mis ajaliselt ja kestvuselt ei lange kokku.

2. **Ebastabiilsus** – laste areng läbib alati muutlikke perioode ehk arengukriise.

3. **Arengu sensitiivsus** avaldub selles, et eksisteerivad nn. sensitiivsed perioodid, mille vältel eksisteerib erinevate psüühiliste protsesside eriline, valikuline vastuvõtlikkus välistele (sealhulgas kasvatavatele ja õpetavatele) mõjutustele.

Psüühilise arengu **kumulatiivsus**, mis seisneb selles, et iga eelneva arengustaadiumi tulemus lülitub järgnevasse, seejuures transformeerudes.

Arengukäigu samaaegne **divergentsus ja konvergentsus**, mis avaldub selles, et ühelt poolt kasvab psüühilise arengu käigus mitmekesisus (divergentsus) ja teisalt toimub koondumine, valikulisuse süvenemine (konvergents).

Lev Vögotski arvas, et keskkond peab mõjutama otseselt lapse kognitiivset arengut ja nõuadma lapselt pingutust. (Vögotski 2008: 208)

Sellest võib järeldada, et lasteaias ja kodus peab olema loodud arendatav keskkond.

1.2.3. Keele omandamise sotsiaalsed eeldused

Keel on sotsiaalse suhtlemise vahend ning lapse jaoks see tähendab, et ta peab omandama keelt, et osata selle abil toime tulla igapäevaelus sotsiaalses keskkonnas.

Verbaalse kõne areng on pidev protsess, sest ta algab lapse esimestest sõnadest ja kestab kogu elu vältel. Lapsele on vajalik kõnekeskkonda ja eakohast tegevust, mis

aktiviseeriks suhtlemist. Teiste sõnadega: keele omandamise õnnestumiseks on vaja keskkonnas esinevaid keelestiimuleid.

Kõnevõime realiseeritakse ainult kollektiivis. Lapsele on vajalik kõnekeskkond ja eakohane tegevus, mis aktiveerib suhtlemist.

Kui lapse areng vastab vanusenormile, võib ta paralleelselt omandada mitut keelt. Et lapse keele süsteeme mitte segi ajada, on otstarbekas, et üks isik kasutab lapsega suheldes alati ühte ja sama keelt. (Karlep 1998: 60)

Lapsega suheldes järgitakse põhimõtet “üks keel – üks inimene, üks keskkond – üks olukord”, see tähendab, et kindlas olukorras või kindlate inimestega räägib laps kindlat keelt. (Niiberg jt 2007: 15)

2. TEISE KEELE OMANDAMINE JA KÕNELEMISOSKUSE ARENDAMINE KOOLIEELSES EAS

Oma emakeele raames omandavad lapsed keeleoskuse loomulikul viisil ja kergesti, sest keskenduvad tähendusele ja imiteerimisele.

Ülle Rannut (2000: 9) arvab, et eesti keele õppe alustamine eelkoolieas on sobilik ja põhineb teise keele omandamise uurimistulemustel, mis näitavad, et kõige viljakam keeleõppeperiood inimese elus on 5.–10. eluaastani.

2.1. Teise keele omandamise alustamise tähtsus varases eas

Kõnetegevus on verbaalne suhtlemine, mille vahendiks on keel. Laps on võimeline omandama keelt ja seda kasutama.

Arvatakse, et varajane teise keele omandamine vajalik, sest:

- väike laps on keelele vastuvõtlikum, omandab keele loomulikul viisil. Kindla metoodika abil, oskuslikult suunatud tegevuse kaudu püütakse järele aimata neid tingimusi ja luua analoogiline olukord sellega, milles laps õpib oma emakeeles rääkima;
- keskmisest väiksemate võimetega laps õpib teises keeles kõnelema niisama hästi kui keskmisest võimekam;
- varases eas omandab laps teises keeles emakeelekõneleja sarnase häälduse. Varane algus pikendab keeleõppe aega ja tagab sellega ka parema oskuse (Vare 2004: 120–121).

Ülle Rannut (2000: 9 - 10) nimetab järgmisi positiivseid jooni:

- 1) kuni 10. eluaastani õpib laps mitmekülgse ja eakohase keeleõppemetoodika korral teist keelt kiiremini, kuna ta on selles eas vastuvõtlikum ning vähem enesekriitiline;
- 2) vaikiv periood võimaldab selles eas vähendada vigu, parandada hääldust ning võtta teine keel omaks;
- 3) laps ei omanda õiget grammatikat paremini mitte pideva vigade parandamise, vaid õpetaja õige keelekasutuse kaudu;

- 4) varane teise keele õppimine arendab analüütilist mõtlemist (mitmekeelses keskkonnas kasvanud lapsed hakkavad varem sõnu võrdlema ja analüüsima);
- 5) see stimuleerib lapse intellektuaalset arengut;
- 6) varane teise keele õppimine avardab lapse maailmapilti;
- 7) tulevikus on hõlpsam teisi keeli omandada.

2.2. Teise keele omandamise iseärasused

Esialgu tuleb võtta arvesse laste teise keele omandamise iseärasusi:

- 3–4aastased lapsed suudavad ütelda üksikuid sõnu ja väljendeid kooris või individuaalselt, nimetada esemeid, mida õpetaja neile näitab ning mis on loetust või jutustatust neile tuttavad.
- 5–6aastased lapsed võivad öelda lauseid etteantud või tuttavate sõnade või väljendite põhjal. Lapsed suudavad avaldada oma arvamust (Mulle meeldis/ei meeldinud).
- 6–7aastased lapsed suudavad märksõnade abil moodustada lauseid (nt punane saba – Rebasel oli pikk punane saba jne), jutustada piltjutu põhjal kogu loo, algetapil esitada osalist teksti jne (Kärtner jt 2006: 53).

Varast teise keele arengut iseloomustavad algusfaasid: vaikiv periood, koodivahetus, holofraaside kasutamine ja interferents.

Vaikiv periood avaldub selles, et laps ei hakka teist keelt kohe kasutama, vaid kogub saadud informatsiooni endasse. See on aeg, millal laps peab aru saama teise keele sõnade tähendusest. Kui õpetaja on keelekandja, siis perioodi lõpuks hakkab laps kõnelema õige hääldusega korrektsete lausete või fraasidega. Seetõttu ei või lapsele survet avaldada, vaid tuleb üksnes julgustada teda rääkima. Selle perioodi kestvus on igal lapsel individuaalne.

Keele omandamise algetapil juhitakse lapse tähelepanu kõnele, seejuures vaadeldakse, kuidas laps reageerib öeldule.

Algusfaasis, kui laps ei ole veel piisavalt teist keelt õppinud ega suuda kõiki oma mõtteid teises keeles väljendada, ilmneb **koodivahetus** üksikute teises keeles õpitud sõnade või holofraaside kasutamisenä emakeelses kõnes või segakeele kõnelemisenä (Rannut 2000: 10).

Holofraasid jäävad lastele kergesti meelde, sest neid õpitakse ühtse tervikuna. Tänu nendele hakkab laps kiiremini keeleliselt suhtlema.

Grammatiline interferents avaldub siis, kui laps hakkab emakeelele omaseid morfeeme kasutama teises keeles; kannab emakeele grammatiliseid suhteid teise keelde või muudab teise keele morfeemi emakeele morfeemi eeskujul.

Oma artiklis “Integratiivne motivatsioon, afektiivne filter ja vahekeele kivistumine” märgib Ülle Rannut veel, et väiksemad lapsed, kel pole veel välja kujunenud hoiakuid rasside, etniliste ja sotsiaalsete rühmade ning keelte suhtes, on vähem mõjutatud kui täiskasvanud afektiivsetest teguritest. Nendest koosneb **afektiivne filter**, mis oluliselt rikub inimeste keeleõppemotivatsiooni, enesekindlust ja enesega rahulolu. Alates koolieast hakkab ta laste sihtkeele arengut mõjutama nende suhtumise keelde ja selle kõnelejasse. Seega takistab afektiivne filter keelesisendi vastuvõttu. Motivatsioon ja suhtumine on puhtkeelelistest mõjuritest olulisemad. Õppija peab olema lisaks keelest arusaamisele ka valmis õpitavat vastu võtma ja kasutama (Rannut 2005: 28-29).

Seejuures tahaks mainida, et kõnelemisoskus jaguneb kaheks: rääkimiseks ja vestlemiseks. **Monoloogilist** kõnet nimetatakse rääkimiseks. Vestluseks nimetatakse **dialoogi**, siis kui kõnelejaid on rohkem kui üks. (Kärtner 2000b: 8)

Võõrkeele omandamise algetapil püüab koolieelik dialoogis oma emakeeles rääkida. Ta ei oska veel jutustada võõrkeeles lugusid, küll aga saab teda jutustamisse kaasa haarata ning lasta tal öelda üksikuid sõnu, väljendeid, suunata küsimustele.

2.2.1. Kuulamisoskuse arendamine

Teises keeles rääkima õppimisel on olemas kaks eesmärki: õpetada kuulama ja mõistma võõrkeelset kõnet ja õpetada rääkima võõrkeeles (Averina 1994:79).

Kuulamisoskus on kommunikatiivse keeleõppe üks tähtsamaid osaoskusi. Mõnes teaduslikus kirjandusallikas kohtab ka teist nimetust selle osaoskuse kohta – audeerimine. (Gluhhov 1993:31-33)

Kuulamist on vaja õpetada nii lastele kui ka täiskasvanutele võõrkeele õpingutes. Virge Jalakase arvates kuulamisoskuse parandamine on väga tähtis, sest selle kasutamine aitaks kaasa põhjalikumate ja laialdasemate teadmiste omandamiseks (Jalakas 1988:33).

Keele- ja kõne tegevustes kasutatakse ülesanded, mis arendavad kuulamisoskust, õpetavad lapsi eristama eesti keelt teisest keelest ning aru saama eestikeelse sõnade tähendusest.

Lisas 2 on toodud ülesanded, mida võib kasutada lasteaias eesti keele- ja kõne tegevustes, arvestades laste vanuse iseärasusi.

2.2.2. Sõnavara õpetamise iseärasused

Iga keele omandamine algab keele sõnavaraga tutvumisest.

Sõnade õppimine on üsna isikupärane, sest õppija varasemad kogemused ja olemasolevad mäluskeemid mõjutavad uute sõnade omandamist ning uute sõnadega tekkivaid seoseid ja tähendusvarjundeid (Saarso 2001: 7). Sõnavara õppimiseks on **sõnamänge**, mille peamine ülesanne on sõnade kinnistamine ja meeldetuletamine (Saarso 2001: 30).

Oluline, et uute võõrkeele sõnade õpetamisel kasutakse võimalikult palju laste aktiivsust, sest niiviisi jääb materjal paremini meelde.

I. Lapsi õpetatakse kuulama keelt ja selle kõla ning eraldama üksikuid sõnu. Selleks kasutatakse mitmeid võtteid:

1. Lastele loetakse õpitavat juttu või luuletust. Eelnevalt kokkulepitud sõna kuulates tuleb lastel teha kätteleplaks vms;
2. Lapsed loendavad, mitu (kokkulepitud) tuttavat sõna nad tekstist leidsid.
(Merila 1999:16)

II. Õppetöö toimub ainult eesti keeles ning uusi sõnu ei tõlgi, kuid lapsed võivad õpetaja poole pöörduda emakeeles. Algul vigu ei parandata, vaid õpetaja kordab lauset või sõna õigesti.

Kui laps, olles käinud lasteaias, on juba kokku puutunud teatud rutiintoimingetega ning õppeaasta alguses käsitletavate kontekstidega, millest tal on olemas eelnev kogemus, siis ta aimab mitte ainult tegevusi, vaid oskab ka kuuldut edaspidi tegevustega seotult mõista. (Rannut 2001:96)

III. Algil keeleteadmisi omandab laps holofraasidena. Need on rutiinsed fraasid, mis õpitakse ühtse tervikuna nagu üksiksõnad. Holofraasid sisaldavad terviklikku keelelist teavet (nt head aega!) ja neid õpitakse tervikliku üksusena. Edaspidi võib neid laiendada uute sõnade sissetoomisega.

IV. Õpetaja kasutab õpilaste keeleoskusele kohandatud kõnet, mis on aeglasem, rohkem kaastekstiga seotud ning grammatiliselt lihtsustatud.

V. Kordamine on tarkuse ema. Rutiintegevused aitavad kasutada, korrata ning varieerida õpitud sõnu ja väljendeid.

2.2.3. Õppemeetodid kõnelemisoskuse arendamiseks

Kõnelemisoskuse õpetamise puhul lasteaias on sobilikud erinevad meetodid.

Need on:

- **kommunikatiivne meetod**, kus keele- ja suhtlemisoskust omandatakse pigem mingi tegevuse kui lihtsalt õppimise kaudu. Valitud temaatika motiveerib omandatava keele kasutamist mingis kindlas reaalses situatsioonis ning ühtlasi avardama laste silmaringi (Krall 1997: 10);
- **otsene meetod**, kus keelt omandatakse kuuldu kaudu, ilma tõlke vahenduseta, aluseks lapse keeleomandamise põhimõtted ehk samamoodi kui laps õpib oma emakeelt;

- **käsitamismeetod**, kus käskude ja korralduste kasutamine keeleõppes võimaldab arendada tähelepanelikku kuulamisoskust ja arusaamist õpetaja miimikast ning zestidest.
- **audiolingvaalne meetod** on võrdlemisi mehaaniline, sest sõnu, väljendeid ja lausemalle tuleb lihtsalt pähe õppida (Kärtner jt 2005: 6-25);
- **suhtlev-kogemuslik meetod**, mille peamiseks tegevuseks on suhtlemine, mis sisaldab ka kultuuri ja sotsiaalset aspekti;
- **loomulik meetod**, kus keelt õpitakse nagu keelekeskkonnas elades, ei õpita teadlikult;
- **ühisõppemeetod**, kus laps vajab õppimisel abi ja toetust (Kingisepp, Sõrmus 2001: 54, 56);
- mitteverbaalsel strateegial põhinev meetod ehk **Total Physical Response**, kus füüsilise tegevuse ja visualiseerimise kaudu parema ajupoolkera aktiveerimisel saab suurendada arusaamisvõime ning paremini omandada õppesisu; (Rannut 2002: 30-31)
- **aktiivõppe meetod**, mis põhineb oskuste omandamisel läbi praktilise tegevuse, mängu, rühmatöö, paaristöö, ühendab mitmed lähenemisviisid, paneb lapsed situatsiooni, kus nad on sunnitud rääkima, kuulama, kaasa mõtlema. (Luik 2013)
- aktiivõppesse kuuluv **rühmatöö meetod** aitab arendada laste aitab arendada grupitunnetust, keekekastust, suhtluspädevust, eneseusku. (Curtain, Pesola 1994: 318)
- **Artigali meetod** ehk emotsionaalsel rütmilisel kordusel põhinev keeleõppe, mis kasutab keele arusaamiseks žeste, emotsioone ja palju kordusi. Vestlus on emotsionaalne, tähtis on dialoog õpetaja ja laste vahel (Minlibajeva 2008).

2.4. Keelekümblusmetoodika rakendamine lasteaias

Keelekümblusrühmas on loodud sellised tingimused nagu suhtlus sihtkeelt emakeelena kõnelejatega. Siin kehtib reegel: üks inimene – üks keel. Õpetaja ei tõlgi oma juttu laste emakeelde, vaid kasutab terve päeva jooksul kümbluskeelt.

2.4.1. Eesti keele kui teise keele omandamise eesmärgid ja pädevused

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on eesmärgiks seatud koolieelses eas üldoskuste kujundamine, nagu mängu-, õpi- ja tunnetus-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused. (Hallap, Padrik 2008: 14)

2008. aastal Vabariigi Valitsus poolt vastu võetud kaasajastatud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on sõnastatud uuenenud õpikäsitus, millest tulenevalt peetakse oluliseks lapse aktiivset osalust õppe- ja kasvatustegevuses.

Kõnearendus ei tohi piirduda ainult kõne ja keele valdkonna tegevustega. Lapse kõnet tuleb arendada kõikides igapäevategevustes – mängudes, käelises tegevuses, liikumis- ja muusikategevuses, tavatoimingutes, mis pakuvad elulisi suhtlusolukordi. (Hallap, Padrik 2008: 17)

Lasteasutuses või selle rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles, omandavad mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti keele kas:

1) lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe;

2) täieliku keelekümluse metoodikat rakendades (§9). (KLRÕ)

Õppekava järgi peab arvestama iga lapse arengu individuaalseid, sealjuures ka keelelist ja kultuurilist tausta (§4). (KLRÕ)

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) sätestab keele ja kõne valdkonna osas õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks, et laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Kõnearendus tähendabki, et lastele luuakse kõnekeskkond, kus nad kuulevad teiste inimeste kõnet (sihtkeelset). See on lapsele näidiseks, mille alusel laps loob oma keelesüsteemi. Loodud kõnekeskkond peab looma olukorra, kus lapsel on vaja ja ta saab ise kõneleda. Laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides ja tegutsedes koos täiskasvanutega. (Hallap, Padrik 2008: 17)

Kuna laste keeleline areng on erinev, siis on eeldatavate õpitulemuste saavutamine samuti isikuti erinev. Seetõttu hinnatakse lapse eesti keele kui teise keele arengut eelkõige tema enda varasemate tulemustega võrreldes. (Lisa1)

Keeleõpe metoodilised põhimõtted on:

- interaktiivsus (keeleõpe toimub suhtluse kaudu);
- integreeritus (õppekava ja tegevused on keeleliselt sobitatud);
- konkreetsus (keel omandatakse esemelis-praktilises tegevuses)

(Rannut 2000: 19).

Töö kõnelemisoskuse kujundamiseks toimub järgmiste etappidena:

- häälestus: õpetaja tutvustab lapsi vajaliku sõnavaraga ja lausemallidega, tekitab sisemise või välise motivatsiooni.
- uue materjali kinnistamine: see toimub erinevate harjutuste ja mängude abil;
- materjali kinnistumine ehk peegeldus: materjali omaksvõtmine laste poolt ning seda kasutamine erinevates vestlussituatsioonides (Õpetajaraamat 2006: 10)

Esimeses ja teises etapis räägib enamasti õpetaja, viimases - räägivad ainult lapsed ning õpetaja on kuulaja rollis. (Kärtner 2000: 9)

Õppetegevuse kestvus sõltub laste vanusest: viiendast eluaastast kuni seitsmenda eluaastani reeglina 30 minutit.

Keelekümblusprogramm lasteaias kestab lapse seitsmeaastaseks saamiseni ning jätkub koolis keelekümblusprogrammina. (RLK 2003:2)

2.2.4 Õpetaja roll teise keele omandamisel

Kasvatustegevus multikultuurses ühiskonnas nõuab lasteaiaõpetajalt laialdasi teadmisi kultuuri ja ajaloo vallas. Õpetaja peab olema tolerantne ja salliv erinevuste suhtes, et kasvatada lastes sallivust ja mõistmist meist erinevate inimeste suhtes. Teadmiste vahendamine eeldab õpetajalt arenenud meetoditeadvust (Tuuling 2008:192)

Arvestada tuleb ka asjaoludega, et keeleõpetaja on vahel ka ainuke või esimene õpetatavat keelt kõneleva rahva kultuuri esindaja. Koolieelses eas ei ole veel lastel eelarvamusi teise keele ega rahvuse suhtes. Lapse suhtumine teisekeelsesse kultuuri sõltub palju õpetaja suhtlusoskusest, silmaringist, delikaatsusest, eneseväärikusest, empaatiavõimest ja muudest isiksuseomadustest (Merila 1999: 9).

Tõhusaks sihtkeele õppeks ja integratsioonks vajavad muukeelsed lapsed emotsionaalset tuge. Ühelt poolt on oluline, et lapsed ise ja nende vanemad suhtuksid sihtkeele kõnelejatesse positiivselt, kuid teisalt peavad nad tajuma ka positiivset vastuvõttu sihtkeele kõnelejate poolt, õpetajate sõbralikkust ja keskkonna turvalisust. Kui need on tagatud on lapsel motivatsioon sihtkeele omandamiseks. Lapsel tõuseb enesekindlus, julgus ennast väljendada ja kontakteeruda teistega ning lapsel kaob hirm uue arusaamatu ümbruskonna ees. (Rannut 2003: 24)

Paremad tulemused keeleõppes saavutatakse siis kui õpitav keel on keskkonnas kõrgelt hinnatud (Leiwo 1993:150).

Iga laps reageerib kommunikatsiooniprotsessis mitte üksnes verbaalsetele (grammatika ja sõnavara) vaid ka paralingvistidele (näit hääle tugevus ja intonatsioon) ja mitteverbaalsetele teguritele (näit žestid ja miimika) ning kasutab neid ka oma keelelisi väljendusi luues. (Leiwo 1993: 8)

Järelikult, hea õpetaja peab olema ka hea näitleja ning oskama ilmekalt kasutada žeste, miimikat, kehakeelt.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu näitlikustamisele: kasutatakse muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korraldatakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);

6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;

7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates. (KLRÕ)

Hea õpetaja see on õpetaja, mis oskab olla naerulembeline ja optimistlik. Lastele mõjub see ka positiivselt, sest naer aitab vabaneda psüühilisest pingest. (Mäesepp 2005: 39)

Arvestada tuleb ka asjaoludega, et keeleõpetaja on vahel ka ainuke või esimene õpetatavat keelt kõneleva rahva kultuuri esindaja. Koolieelses eas ei ole veel lastel eelarvamusi teise keele ega rahvuse suhtes. Lapse suhtumine teisekeelsesse kultuuri sõltub palju õpetaja suhtlusoskusest, silmaringist, delikaatsusest, eneseväärikusest, empaatiavõimest ja muudest isiksuseomadustest (Merila 1999: 9).

Iga laps reageerib kommunikatsiooniprotsessis mitte üksnes verbaalsetele (grammatika ja sõnavara) vaid ka paralingvistidele (näit hääle tugevus ja intonatsioon) ja mitteverbaalsetele teguritele (näit žestid ja miimika) ning kasutab neid ka oma keelelisi väljendusi luues. (Leiwo 1993: 8)

Järelikult, hea õpetaja peab olema ka hea näitleja ning oskama ilmekalt kasutada žeste, miimikat, kehakeelt.

Tunnis kasutatav materjal peab olema seotud aastaegadega ja rahvakalendri tähtpäevadega; vastama lapse kõne arengule ning õpetatava materjali peab valima kergemalt-raskemale printsiibil.

3.2.4. Motivatsioon ja keeleõpe

Igal lapsel on oma nägu, iseloom, võimed ja ajupotentsiaal. Kuid vaatamata sellele on võimalik tekitada huvi teise keele ja kultuuri vastu. Seda on võimalik saavutada ühiste tegevuste ja mängude kaudu. Järelikult laps peab olema motiveeritud keelt õppima.

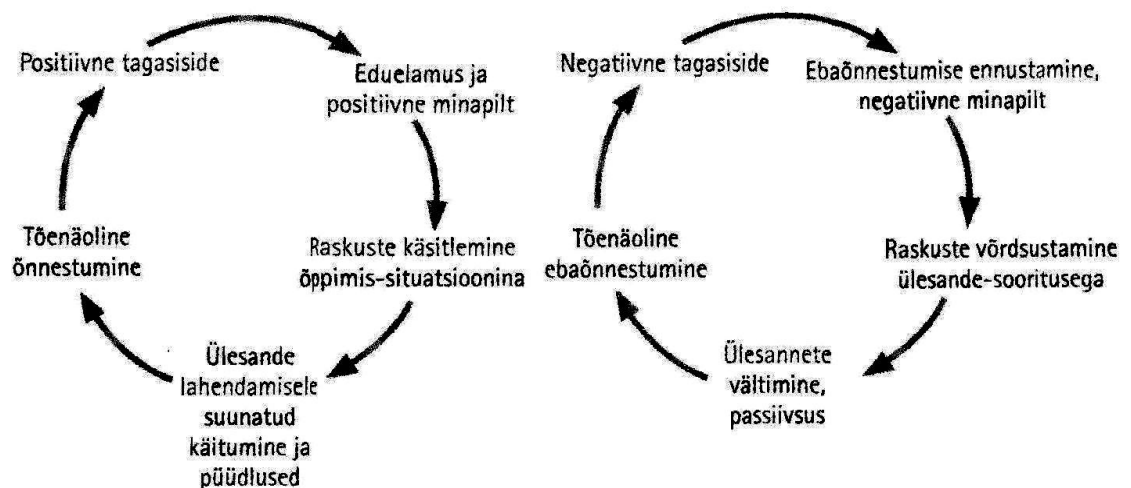
Inimene astub kõnetegevusse kui tal on motiiv ehk vajadus seda teha.

Eristatakse **instrumentaalset** ja **integratiivset** motivatsiooni. Instrumentaalne motivatsioon lähtub ennekõike omakasust. Integratiivne aga väljendub soovis ennast samastada või kuuluda teise keelelisse rühma, olles selle rühma kõnelejate poolt aktsepteeritud. (Rannut 2001:15)

Ameerika professor Rod Ellis eristab veel **resultatiivset** (resultative) motivatsiooni (motivatsiooni tekitavad edu ja edukus) ja **sisemist** (intrinsic) motivatsiooni (huvi opitava materjali ja ulesannete vastu). Sisemise motivatsiooni puhul tegevus pakub naudingut ja rõõmu, mis on tähtis teise keele õppimise puhul lapse eas (Ellis 2000: 75).

Motivatsiooni osategureid on kolm: minapilt (ettekujutus endast), tööharjumused (tegevusstrateegiad) ja huvid. (Lerkkanen 2007: 46) Laps peab teadma, et ta suudab tegevusega hakkama saada ning see tegevus peab talle meelepärane olema või olla vahend millegi saavutamiseks.

Iga käitumise vorm võib olla seletatud mõjutavate faktorite poolest. Motivatsioonile mõjuvad väljaspoolt tulevad faktorid ja nende tendents kuhjuda positiivseteks ja negatiivseteks ringideks.

Joonis 1 . Positiivsete ja negatiivsete tegurite kuhjumine (Lerkkanen 2006: 48)

Turvalises keskkonnas tunnevad lapsed end vabalt ning ei karda teha vigu. Seetõttu eelkooliasutuses peab õpetaja pöörama tähelepanu laste suhtlemisoskuste kujundamisele ning toetada emotsionaalset tuge vajavaid lapsi.

Tõhusaks sihtkeele õppeks ja integratsiooniks vajavad muukeelsed lapsed emotsionaalset tuge. Ühelt poolt on oluline, et lapsed ise ja nende vanemad suhtuksid sihtkeele kõnelejatesse positiivselt, kuid teisalt peavad nad tajuma ka positiivset vastuvõttu sihtkeele kõnelejate poolt, õpetajate sõbralikkust ja keskkonna turvalisust. Kui need on tagatud on lapsel motivatsioon sihtkeele omandamiseks. Lapsel tõuseb

enesekindlus, julgus ennast väljendada ja kontakteeruda teistega ning lapsel kaob hirm uue arusaamatu ümbruskonna ees. (Rannut 2003: 24)

Paremad tulemused keeleõppes saavutatakse siis kui õpitav keel on keskkonnas kõrgelt hinnatud (Leiwo 1993:150).

3. LASTE SIHTKEELES RÄÄKIMISE INNUSTAMISVIISID. PRAKTIILISED NÄITED.

Inimese elus võib eristada kolm liiki tegevust: praktilist, tunnusliku ja kommunikatiivset. Kõik eelnimetatud tegevuse liigid omavahel seotud ning tihti toimuvad paralleelselt. (Kamenskaja 1990:10)

Venemaa teadlane Efim Passov eristas keelelise tegevuse 9 printsiipi: motiveeritust, aktiivsust, sihikindlust, seost teatud tegevusega, mõtlemise ja kommunikatsiooni seost, seost isiksusega, situatiivsust, avastust, integratsiooni. (Passov 1989: 18-30) Keelekümbluses ka neid täidetakse.

Keeleõppimiseks peab kasutama kõiki meeli – kuulata, vaadata, maitsta, haista, tunda. “Kõne ja taju arenevad koos teiste psüühiliste protsessidega” (Karlep 1998:31).

3.1. Oma rühmas keeleõppeks soodsa keskkonnamudeli loomine

Õpikeskkonna kujundamisel lasteaias peab kindlasti arvestama, et keskkonna mõju lapsele võib olla kolmesugune:

- ülekoormuslik on selline keskkond, kus laps ei tule teabega toime, osa vajalikust teabest võib kaotsi minna;
- alakoormuslikku keskkonda iseloomustab teabe vähesus. See on liiga lihtne keskkond, mis pakub vähe ärritajaid ja tegevusi, kutsub lapses esile igavust ega motiveeri;
- optimaalne keskkond, mis on lapsele ea- ja jõukohane ning toetab lapse üldist arengut.

Õpikeskkond peab innustama last mängima ja õppima, samas peab õpikeskkond olema igati turvaline. Õpetaja vastutab laste emotsionaalse ja füüsilise heaolu ning ohutuse eest. Last arengut soodustav õpikeskkond tuleb luua nii lasteaias kui ka selle ümbruses. (Gordejeva jt 2006: 13)

Rühmas võivad olla järgmised tegevuskeskused: lugemisnurk, lauamängukeskus, kunstikeskus, teaduskeskus, autokeskus, ehituskeskus, nukunurk, kirjaoskuskeskus, loovmängukeskus. Võivad olla veel: kokanduskeskus, matemaatika keskus ja

teaduskeskus.

Keskuste sisustus ning seintele paigutatav materjal peab olema hästi läbi mõeldud ning kajastama eesmärgistatud tegevust, mis võimaldaks keelelisi osaoskusi arendada teemade.

Õpikeskus tuleb sisustada tegevuste ja kohtade arvu järgi. Näiteks võiksid **raamatukogus-lugemiskeskuses** olla järgmised töövahendid:

- sõnalotokarbid, lausekaardid ja -pildid (nt kirjanike fotod);
- laste töövihikud ja raamatud, töölehed;
- eakohane didaktiline lugemismaterjal;
- teatmeteosed, eakohased eesti lasteraamatud.

Eesti keele kui teise keele keskkonna toetuseks saab kasutada ka lasteaia koridore, kus liiguvad nii lapsed kui ka lastevanemad.

Seal saab:

- välja panna eesti kultuuri tutvustavat materjali;
- organiseerida näitusi;
- luua lasteaia eesti nurgake;
- riputada seinale lõimingutegevust tutvustav stend;
- üles panna eestikeelsed tervitused lasteaeda sisenejale;
- panna seinale Eesti ja paikkonna kaart.

Samuti võib lasteasutuse ülejäänud ruume kasutada eesti keelekeskkonna toetamiseks.

Õues saab mängida eesti keeles liikumismänge, mis vajavad rohkem liikumisruumi, kui lasteaia siseruumid võimaldavad. Õuealal saab kinnistada eesti keele kui teise keele tegevuses õpitud teemasid (loodus, aastaajad, ilm, liiklus, transport jne). Õuealal saab korraldada eesti keeles maastikumänge, kus tuleb lahendada erinevaid keelelisi ülesandeid. (Gordejeva jt 2006: 20)

3.2. Hommikuring

Väga olulised on keelekümbeluses **rutiintegevused**, sest nad kordavad päevast päeva ning loovad turvarunnet. Ka hommikuring algab teatud **rutiinsete tegevustega**, mis korduvad tunnist tundi ning aitavad lastel üle minna teiste tegevuste peale. Keele

omandamine koos mitteverbaalse tegevusega aitab lapsi vältida stressi ning suurendada enesekindlust. (Rannut 2003: 24)

Hommikuringi rutiinsed tegevused:

- **tervitussalmid või - laulud** (Lisa 2.3)

(õpetaja ja lapsed ütlevad vaheldumisi)

Tere kõigile, tere kõigile! (käed külgedel, kummardatakse kergelt ette)

Kõigile meie lastele! Kõigile meie lastele! (käed sirutatakse küünarnukist ette)

Heia, heia, holla! Heia, heia, holla! (käed puusas hüpeldakse koha peal)

Meil on lõbus olla! Meil on lõbus olla! (käed puusas keerutatakse ringi)

- **Harjutused keelele**

Õpetaja teeb vastavaid liigutusi koos hääldusega. Lapsed algul vaatavad, kuid siis püüavad järele teha.

- **Keel see tahtis jalutada**

(teha suu lahti)

Ta pesi end

(keelega otsaga teha kiire liigutus mööda ülemisi hambaid)

Kammis end

(mõned korrad teha keelega edasi-tagasi liigutused, siis lükata keel välja ja peita suhu tagasi)

Aina ringi end ta pööras

(teha liigutusi keelega mööda huuli)

Paremale-vasemale keeras

(teha keelega liigutus vastavas suunas)

Alla kukkus, üles tuli

(lasta keel alla ja siis tõsta üles)

Kuni – kadunud ta oli

(peita keel suhu) (Anisimovitš: 2006)

- **puudujate märkimine:** õpetaja või rühmalaps küsib: „Kes on puudu? Loeme lapsed kokku“
- **tunnihäälestus:** õpetaja näitab erinevaid pilte, mänguasju, seletab teemat.

Hommikuringi ajal istuvad lapsed toolidel või põrandal. Vaiba peal peab veel jaama ruumi liikumiseks. Hommikuringis esinevad traditsioonilised virgutusmomendid. Siis võib kasutada laulu- ja ringmänge, käe- ja sõrmemänge, sõnalise tekstiga liikumismänge ja tegevusi. Näiteks lastele meeldib kehakeele kasutades laulda mõni laulu nt “Käteplaks” (Veskimäe, Härma 2001: 23), siis õpetaja kordab laulu valede liigutuste kasutades. Lapsed peavad laulma ja liikuma vastavalt laulu sisule. Sellised tegevused innustavad lapsi kuulama omandatavat keelt ning kasutama eesti keelt oma kõnes.

P. Kärtner (Kärtner 2000: 11) esitab kõnelemisoskuse arendamiseks võimalikud ülesanded:

- kõnelemismängud;
- vestlus, arutus, väitlus;
- rollimäng
- soravusharjutused (arva ära, pea meeles, järjest, leia, küsi)
- kordamisharjutused.

Keele- ja kõne tegevustes eesti keele kasutamise ergutamiseks sobivad ka: loetud ja kuulatud tekstu jutustamine, dialoogid, monoloogid.

Joonistamise ja justamise meetod.

Raamatud, sealhulgas ka muinasjuturaamatud, on ühed paljudest arengule mõjuvatest teguritest.

Võib kasutada meetodit, kui iga lauset saadab joonistamine. Põnevust lisab see, et jutu käigus valmib pilt.

Lood on esitatud lausehaaval ja iga lause ettelugemist saadab joonistamine, st õpetaja loeb lause ette ja joonistab samal ajal tahvlile. Põnevust lisab see, et jutu lõpuks valmib

pilt. Joonislugusid kasutatakse huvi äratamiseks, sõnavara ja väljendusoskuse arendamiseks jm eesmärkidel. (Belova 2005: 4)

Mnemotehniliste võtete kasutamine

Piktogrammid (pildiread) aitavad lastel liikuda lugude jutustamise poole, sest lapsed seostavad pilte sõnadega ja kergemini jätavad sõnu meelde.

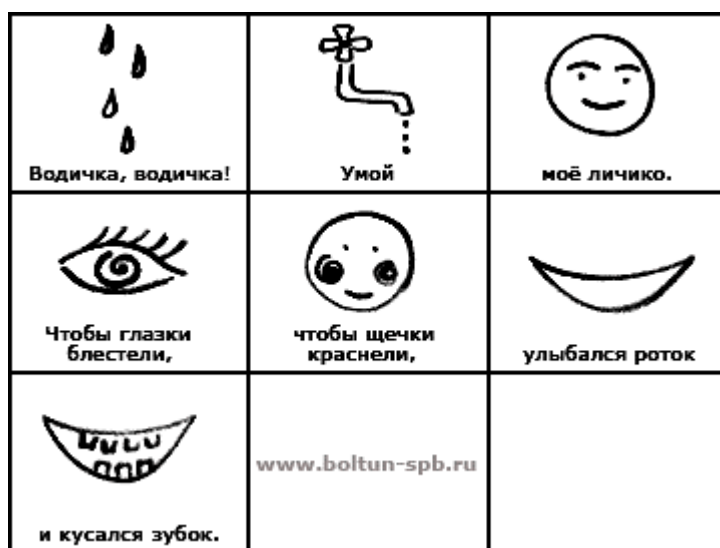
Näiteks:

Vesi, vesi! Pese minu nägu!

Siis silmad säravad,

Ja põsed punased,

Suu naerab ja hammas hammustab.

Draamakasvatus (Lisa 7) on väga hea vahend laste kõnelema innustamiseks. Lapsed saavad:

- taasluua lugusid või sündmusi neile omases keeles ja oma stsenaariumiga;
- teha nalja keerulise õpitegevuse ajal;
- korrastada ja väljendada oma mõtteid ja ideid teises keeles;
- rikastada sõnavara uute väljenditega ja korrata juba õpitut;
- arendada ettekujutusvõimet ja loovust;

- teha koostööd ja respektierida teiste vaatenurki;
- süvendada probleemide lahendamise ja otsuste langetamise oskust;
- tugevdada õpitut;
- õppida improviseerima muutuv olukorras. (KK 2005: 152-153)

Õpetaja saab mängu ja harjutusi laste vanusele kohandada, leides erineva raskusega tekste, muutes mängureegleid kergemaks või täites ise keerulisemaid ülesandeid, jättes lastele ainult matkija rolli.

Rollimängud (Lisa 4) võtavad ettevalmistamiseks vähem aega.

Situatsioonid ning rollid peaksid olema õppijatele tuttavad, sarnanema nende rollide ja situatsioonidega, mida õppijad kogevad väljaspool keeletundi. Seega sobivad kõik argielu situatsioonid. Esikohal on improvisatsioon (Kärtner 2001: 26).

Meeme Liivak (2000: 4) kinnitab, et **laulu- ja ringmängud** võivad lastele keele õppimisel abiks olla.

Kõige kergemini omandab laps teise keele mängides, sest koolieeliku põhitegevus on mäng. Lapse mängus kajastub vajadus aktiivseks tegevuseks, loominguks, samuti iseseisvustung. Lapsed ei mängi ainult kujutletavas olukorras, vaid ka kujutlevate esemetega. Pidevalt muutub mängude motiiv. Mida vanem laps, seda rohkem mängib ta selleks, et saada teadmisi ja oskusi. Siit järeldub, et mängude õige juhtimine on harmoonilise vaimse arengu tagatiseks (Uusmaa 1977: 11).

Sellepärast koos lastega on soovitatud mängida keele ja kõne tegevustes erinevaid mängu. Mängud on keeleõppe seisukohalt vahendiks, mille abil lapsed omandavad uut sõnavara, harjutavad ja laiendavad sihtkeele kasutust, arendades ühtlasi meeldival ja loomulikul viisil probleemide lahendamise oskust, üksteisega läbisaamist ja koostööd. (KK 2005: 148)

On olemas põhjused, miks õpetus ei toimu mänguliselt:

- õpetaja ei võta mängust osa, kuigi juhib ja suunab selle käiku;
- lastele valmistab osade täitmine raskusi, sest puuduvad vajalikud eelteadmised;
- mängulisi osi täidavad üksikud lapsed, enamik rühmast on passiivne;

- mängureegleid ei seletata arusaadavalt;
- planeerimine on juhuslik (Vee 1979)

Kõne kasutamiseks suhtluses on vaja, et esialgselt esemega tutvudes (tunnuseid ja omadusi leides) õpiks laps neidsamu tunnuseid märkama ja tajuma ka teistel esemetel, ja alles siis tuleks siduda need omadused sõnaga.

Kommunikatiivseid mänge kasutatakse, et arendada suhtlemisoskusi. Need on suhtlusmängud, rollimängud, liikumismängud paari- ja rühmatööl põhinevad ülesanded.

Ring- ja laulumängud

Ring- ja laulumängude abil saab omandada küllaltki palju sõnu ja väljendeid ning hiljem kasutada neid oma kõnes, sest nad põhinevad mängulisel suhtlemisel. Reeglina nad meeldivad lastele ka sellepärast, et nad saavad mängu käigus liikuda.

Lauldes areneb lapse hääleaparaat, häälikute artikulatsioon, kujuneb oskus kasutada hääle kõrgust ja tugevust, kujuneb rütmiline hingamine ja õige kõnetempo, kujuneb intonatsiooniline väljendusrikkus (Õpetajaraamat 2006: 18).

„Lapaduu” (Liivak 2000: 22)

Sõnad	Tegevus
Tantsime kõik lapaduud, lapaduud, lapaduud (2 korda) Juh-hei!	Ring liigub kõrvalsammudega paremale. Liikumine on rahulik. Sõna <i>hei</i> ajal tehakse parema jalaga rõhksamm.
Tantsime kõik lapaduud, lapaduud, lapaduud (2 korda) Juh-hei!	Kordub eelnev tegevus, kuid nüüd liigutakse hästi kiiresti ja vasakule.
	Ring jääb seisma. Juhtmängija küsib: „Kas käed olid?” Ringis olijad vastavad: „Jaa” Juhtmängija küsib: „Kas õlad olid?” Ring vastab: „Ei”. Seejärel võetakse naabri

	õlgadest ja liikumine kordub juba selles asendis.
--	---

Muusikaalne liikumismäng

Laulumäng „Kingsepp” (töö autori tõlge)

(Idee: poola rahvamäng, rühmaõpetaja on tõlkinud vene keelest, muusikaõpetaja on leidnud sobivat viisi.)

Vanus: 4-7 a.

Mängu eesmärk: toetab õppimist ning loob lastes soovi, motiivi laulda eesti keeles, korrata õpitud sõnu.

Mängu käik: lapsed seisavad ringis. Liisusalmiga valitakse kingsepp, kes seisab ringi sees.

Kingsepp küsib lauldes:

„Lapsed, lapsed! Kuhu lapsed lähevad?

G E G E A G F A G G G

Lapsed vastavad:

Kallis kingsepp, meie lähme platsile!

C E G G G F E D C C C (viis kordub)

Kingsepp: Lapsed, lapsed! Saapad saavad katki!

Lapsed: Kallis kingsepp, sina teed need korda!

Kingsepp: Lapsed, lapsed! Aga kes nüüd maksab?

Lapsed: Kallis, kingsepp, keda saad meist kätte!

Kingsepp asub lapsi püüdma. Lapsed loevad ise kokku püütud lapsi. Mäng kordub teise kingsepaga.

Tulemus: lastel on tekib seos sõnade ja nende tähenduste vahel.

Muinasjutud

Kõnelemisoskuse omandamiseks on oluline lugude kuulamine. Reeglina lastele meeldib eriti huvitavate lugude taas kuulamine. Tänu sellele suureneb sõnavara ning paljud lapsed püüavad ise jutustada. Pärast raamatu lugemist tuleb lasta lapsel alati piltide järgi jutustada. Jutusta jutuke uuesti, jäta ütle mata olulised sõnad. Innusta last teistele jutustama. See, millest räägitakse, peab olema kontekstiga seotud. Esmalt keel ja siis alles pilt.

(Veering jt 2005: 6)

Lavastus ja rollimängude põhiülesandeks on lastele meeldivate emotsioonide ja rõõmu pakkumine, loovvõimete arendamine, esinemiskogemuste võimaldamine, eneseväljendusoskuse rikastamine, teadmiste ja oskuste omandamine lastele meeldiva tegevuse abil. (Raadik 2001: 3)

Tänu nende mängudele lapsed omandavad:

- head diktsiooni;
- väljendama oma tundeid meeleolu miimika, žestide, hääle ja liikumise abil;
- lausemallide meeldejätmine.

Kõnelemisoskuse omandamiseks on oluline lugude kuulamine. Reeglina lastele meeldib eriti huvitavate lugude taas kuulamine. Tänu sellele suureneb sõnavara ning paljud lapsed püüavad ise jutustada (**Jutulõnga meetod** – vt. Lisa 8)

Õpitu kinnistamine vabas tegevuses

Kõnearendus ei tohi piirduda ainult kõne ja keele valdkonna tegevustega. Lapse kõnet tuleb arendada kõikides igapäevategevustes – mängudes, käelises tegevuses, liikumis- ja muusikategevuses, tavatoimingutes ja vabas tegevuses.

Lapsed rõõmuga osalevad keelearenduslike mängude valmistamises. Seega tõuseb nende huvi tulevaste tegevuste vastu. (Lisa 9)

KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös tutvustasin laste eesti keeles rääkima innustamise võimalusi keele- ja kõne tegevustes varajases lasteaia keelekümblsruhmas, andsin ülevaate teise keele õpetamise metoodikast ning tutvustasin motivatsiooni vajadust keele omandamisel, õppetöö põhimõtteid ja meetodeid.

Töös püstitatud hüpoteesid leidsid kinnitust. Bakalaureusetöö teoreetilises osas on toodud välja laste keelelise arengu võimalused/eripärad koolieelse lasteasutuse keelekümblsruhmas ning praktilises osas selgitatakse, millised on tegurid ja metoodilised võtted mis motiveerivad eesti keelt kui teist keelt omandavat last kõneaktiivsusele. Hästi planeeritud ja organiseeritud tegevused, rühmaruum ning iga lapse psüühiliste protsesside (mälu, mõtlemine, tajude) ja kõne arengutase arvetamine on oluliseks faktoriks, mis suunavad lapsi kasutama eesti keelt oma kõnes.

Käesolev töö näitas, et eesti keeles rääkimine peaks olema lastel võtmeks mänguks ja teisteks huvitavateks tegevuseks. Selleks peavad keelekümblusõpetajad luua turvalise, toetava, mängulise, avastava ja emotsionaalset atmosfääri rühmas.

Tasakaalukas kiitmise süsteem on kindlasti väga mõjuv tegur laste motiveerimiseks. Positiivne kinnitus on eriti innustav laste jaoks.

Teoreetilist materjali uurides selgus, et oluliseks rääkimise innustamise teguriks on siiski rõõm, mis liidab koosolijaid, mäng, uudishimu ja huvi teevad tulemuse nauditavaks.

Valitud teema on oluline ja aktuaalne kõigi jaoks, kes tegelevad keelekümblsruhmades laste arendamise ja õpetamisega, sest igas rühmas võivad olla lapsed, kes ei taha käia eestikeelses rühmas ning ei soovi rääkida eesti keeles.

KIRJANDUS

Alushariduse raamõppekava 1999. Tallinn: Haridusministeerium.

Averin = Аверин. Вячеслав 2005. *Принципы психического развития*. - Психология человека от рождения до смерти. Под ред. А.А.Реана. Санкт-Петербург: прайм - ЕВРОЗНАК, с. 20-74

Averina J. D. 1994. *Иностранный за 200 часов*. Руди-Барс Санкт-Петербург.

Baker, Colin 2005. *Kakskeelne laps. Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele*. Tartu: El Paradiso.

Belova = *Joonista ja jutusta*. 2006 Koostanud Svetlana Belova. Integratsiooni Sihtasutus

Bogens, Anneli 2012. *Aktiivõpe*. TÜ Narva Kolledži koolitus. 30.10.2012, Jõhvi Linnavalitsus

Curtain, Helena, Pesola, Carol Ann Dahlberg 1994. *Languages and Children--Making the Match: New Languages for Young Learners*, New York: Longman

Ellis, Rod 2000. *Second Language Acquisition*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Hallap, Merit, Marika Padrik 2008. *Lapse kõne arendamine*. Tartu: TÜ Kirjastus

Jalakas, V. 1988. *Kuulamisoskus ja selle arendamine*. Nõukogude Kool, nr 10, lk 33-36.

Karlepp, Karl 1998. *Psühholingvistika ja emakeeleõpetus*. Tartu: TÜ Kirjastus.

KK=*Keelekümbluse käsiraamat* 2005. Tallinn: Eesti Keelekümbluskeskus.

Kingisepp, Leelo, Elle Sõrmus 2000. *Ülevaade võõrkeeleeõppe meetoditest*. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: Tea Kirjastus.

Krall, Ingrid; Sõrmus, Elle; Toomsalu, Marju 1997. *Kommunikatiivse keeleõppe lühikursus*. Tallinn: Eesti Keele Instituut

Kulderknup, Ene 2008. *Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus*. Käsiraamat

Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

Kulderknup, Ene 2009a. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tallinn: Riiklik Eksami-

Kulderknup, Ene 2009b. *Lapse arengu hindamine ja toetamine*. Tartu: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

Kurme, Ene 2007. *Keelekümblusmetoodika koolitus lasteaia uutele õpetajatele*, 15.–17. August 2007, Integratsiooni Sihtasutuse koolutus. Tallinn

Kärtner, Piret 2000. *Kõnelemisoskuse arendamine*. Keeleõpetaja metoodikavihik. Tallinn: TEA.

Kärtner jt = Kärtner, Piret, Lehte Tuuling, Lea Maiberg 2005. *Õppe-metoodiline materjal: Eesti keele kui teise keele õpetamine koolieelses lasteasutuses: võõrkeeleõppe meetodid, mängud ja harjutused*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž. Narva: OÜ Sata.

Kütimets, Küllike, Puik, Tiiu 2009. *Eesti keele õppemängud lasteaias*. Tartu: Atlex

Leiwo, Matti 1993. *Lapse keeleline areng*. Tallinn. Tallinna Pedagoogikaülikool.

Tartu Ülikooli Kirjastus

Liivak, Meeme 2000. *Kaks sammu sissepoole*. Ringmängulaulud. Tallinn: Mittemeestlaste Integratsiooni Sihtasutus.

Lerkkanen, Marja-Kristiina 2007. *Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Merike Lillo, Õie Mikk 2010. Täna tuleb tore päev. Arendavaid tegevusi ja mängu lastega

Merila, Marika 1999. *Eesti keel muukeelses lasteaias*. Tallinn: Haridusministeerium.

Minlibajeva, Hedi 2008. *Artigali meetod*. Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liidu Koolitus, 31.03.2008, Tallinna Tähekeste lasteaed.

Mäesepp, Heli 2005. *Naer - oluline faktor laste tervisekasvatuses.-* Kaasaegseid meetodeid lasteaia õppe- ja kasvatustöös. (Tea ja toimetaja 28). Koos. Sirje Almann. Tallinn, lk 37-43.

Niiberger, Toivo, Hille Karu, Margit Malva, Reet Rajamäe, Ene Vaher 2007. *Kakskeelsuse karid elus ja mängus.* Tartu: Atlex.

Passov, Efim = Пассов, Ефим 1989. *Основы коммуникативной методики обучения иностранным языкам.* Москва: Русский язык

Raadik, Sirje 2001. *Õpime mängides: draamakasvatus lasteaia ja algklassides.* Tallinn: AS BIT/AVITA.

Raadik, Sirje 2010. *Mängime kirjutamist.* Tallinn: TEA kirjastus

Rannut, Ülle 2000. *Varane eesti keele kümbel ja eesti keel kui teine keel 1. klassis.* Tallinn: Haridusministeerium, projekti Keelekümbel kui integratsioonivõti väljajoon.

Rannut, Ülle 2001. *Varane keelekümbel, eesti keel kui teine keel ja muukeelne laps eesti koolis : teooria ja praktika.* Tallinn: TPÜ.

Rannut, Ülle 2003. *Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes.* Tallinn: TPÜ

Rannut, Ülle 2005. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

RLK = *Raamkava lasteaia keelekümbhusrühmale* 2003. Tallinn.

Saarso, Kristi 2001. *Sõnavara õpetamine. Keeleõpetaja metoodikavihik*. Tallinn: TEA Kirjastus.

Tuul jt = Maire Tuul, Kristi Kirbits ja Virve Kinkar 2011. *Meie mitmekultuuriline lasteaed*. Tallinn: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed

Tuuling, L. 2008. *Multikultuurilisus*. Rmt: Kikas, E. (Koost.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Ülikooli kirjastus

Vee, Ester 1979. *Õppemängud lasteaia õppe ja kasvatustöös*. Tallinn: Eesti NSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium

Uusmaa, Ülo 1977. *Tunne ennast ja oma last*. Tallinn: Valgus.

Veering jt = Muinasjutumaias 2005. Koostajad Veering, Elina, Kukk, Elve. Tallinn: Argo

Veskimäe Siiri, Härma Kadi 2001, *Laulik I klassile*. Tallinn: Avita

Võgotski = Выготский Лев 2008. Педагогическая психология. Москва: Астрель
Хранитель

Õpetajaraamat = *Õpetajaraamat laste töölehtede juurde* 2006. Koost. Aleksandridi L,

Õppematerjal = *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele
õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks* 2006. Tartu: Altex kirjastus.

MATERJALI ALLIKAD

Anisimovitš, Olga 2006. Kõne arendamist soodustavad mängud ja harjutused. Portaali «Solnet.ee». http://www.solnet.ee/ee/parents/p2_01.html (viimati vaadatud 07.08.2013)

Mnemotabelid 2013. Мнемотаблицы: явления природы. Логопедический сайт «Болтунишка». http://www.boltun-spb.ru/mnemo_act_nature.html#water (viimati vaadatud 07.08.2013)

Luik, Piret 2013. Aktiivõppe meetodid. TÜ Õpetajate Seminar. <http://www.ttc.ee/~luik/Praktikud/aktiivope.html> (viimati vaadatud 07.08.2013)

KLRÕ = Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. Vabariigi Valitsuse 29. mai 2008. a määrus nr 87. <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12970917> (viimati vaadatud 25.02.2012)

Gordejeva, Natalja, Ingrid Härm, Margit Kaljuste, Natalja Lunjova, Marika Merila, Ülle Peedo, Margarita Raun 2006. Toetavad materjalid: Eesti keele kui teise keele õppimist ja õpetamist soodustav keskkond koolieelses lasteasutuses ning selle loomist toetavad materjalid. (<http://www.meis.ee/pictures/Keskkonnakirjeldus.pdf> Siia tuleb märkida, millal on viimati seda lehekülge vaadatud – kuupäev http://www.eestikeelvenelasteaias.com/uploads/1/3/0/7/1307353/keelekeskkonna_kirjeldus.doc (viimati vaadatud 25.02.2012)

LISAD

Lisa 1. Lapse arengu eeldatavad tulemused (eesti keele osakaal 100%)

Üldteema	5–6aastased	6–7aastased
Kuulamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb huvi eesti keele vastu. 2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla. 3. Omandab oskused ja strateegiad, mis aitavad tal vaadates, kuulates ja lugedes eestikeelse teksti tähendusest aru saada. 4. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele. 5. Tunneb tuttavas kontekstis ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid. 6. Mõistab esitatud küsimusi. 7. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele. 2. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga, ning oskab sellele reageerida nii füüsiliselt kui ka verbaalselt. 3. Mõistab etteloeatud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu. 4. Mõistab esitatud küsimusi. 5. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.
Kõnelemine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid. 2. Kordab järele õpitud sõnu ja fraase ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks. 3. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb ja kasutab õpitud viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides. 2. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algetada ja lõpetada vestlust. 3. Näitab üles keelelist initsiatiivi, teeb ettepaneku

	<p>4. Kasutab endast rääkides sõna <i>mina</i>.</p> <p>5. Vastab küsimustele õpitud sõnavara piires.</p> <p>6. Teab peast mõnda eestikeelset laulu, luuletust, liisusalmi.</p> <p>7. Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu.</p> <p>8. Hääldeb järele kuulnud sõnu.</p>	<p>kõnelda.</p> <p>4. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi.</p> <p>5. Moodustab ise lihtsamaid fraase ja lihtlauseid.</p> <p>6. Kõneleb õpitud sõnavara piires, suudab algetada ja lõpetada vestlust, räägib endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel omandatud sõnavara (või läbitud teemade) piires.</p> <p>7. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu.</p> <p>8. Tunneb aktiivset huvi kontakti loomise vastu täiskasvanute ja teiste lastega ka väljaspool lasteaeda.</p> <p>9. Hääldeb õigesti uusi õpitud sõnu.</p> <p>10. Kasutab keelt koos õpetajaga aktiivselt.</p>
Lugemise ja kirjutamise alused	<p>1. Tunneb kirja pildis ära oma nime ja mõned eestikeelsed sõnad.</p> <p>2. Oskab kirjutada oma nime trükitähtedega.</p>	<p>1. Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti.</p> <p>2. Hääldeb häälikuid korrektselt.</p>

	<p>3. Tunneb huvi eesti keeles lugemise ja kirjutamise vastu.</p> <p>4. Tunneb ära õpitud häälikud ja tähed ning nimetab neid.</p>	<p>3. Tunneb kirjapildis ära eestikeelsed sõnad.</p> <p>4. Loeb lihtsamat eestikeelset teksti.</p> <p>5. Näitab huvi ja initsiatiivi eesti keeles kirjutamise vastu.</p>
Eesti kultuuri tutvustamine	<p>1. Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu.</p> <p>2. Tunneb Eesti rahvussümbolitest ära Eesti lipu, rahvuslille ja rahvuslindu ning oskab neid nimetada.</p> <p>3. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab.</p> <p>4. Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistatavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi.</p> <p>5. Oskab laulda mõnda tuntud eesti lastelaulu, rahvalaulu.</p> <p>6. Teab mõnda eestikeelset liisusalmi.</p>	<p>1. Teab ning oskab Eesti rahvussümbolitest kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu.</p> <p>2. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.</p> <p>3. Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistatavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi.</p> <p>4. Oskab kirjeldada mõne Eestis tähistatava tähtpäevaga seotud kombeid.</p> <p>5. Oskab laulda mõnda eesti rahvalaulu.</p> <p>6. Tunneb ära eesti rahvarõivad.</p>

(Kulderknup 2009b: 58-59)

Lisa 2. Keelemängud

2.1. Kuulamisoskuse arendmiseks

2.1. Mäng “Enda vaatamine”

Ütle lapsele: Kui sul on kingad jalas, siis hüppa üles-alla.

Aita last suunavate küsimustega: Näita, kus su kingad on?

Osuta lapse kingadele ja palu tal üles-alla hüpata, vajaduse korral näita ette. Iga kord, kui esitad küsimuse, osuta küsitavale kehaosale ning näita liigutus ette.

Teisi võimalusi:

- kui sul on sokid jalas, siis keeruta;
- kui sul on kleit seljas, siis plaksuta käsi;
- kui sul on püksid jalas, siis nooguta pead.

(Tuul jt 2011: 28)

2.2. Mängulaul „Käteplaks. Varbast naks.“

Käteplaks. Varbast naks.

Pööran ringi, võtan ninast kinni krops.

Põlveplaks. Hüppan hops.

Kükitan, tõusen ja kummardan...

2.3. Tervitussalmid

“Kes on täna meiega?”

Kes on täna meiega?

(Nimi) on täna meiega. (Õpetajaraamat 2006: 23)

Täna tuleb tore päev,

enda ümber sõpru näen.

tere sõber, tere-tere,

koos on meie laste pere. (Lillo, Mikk 2010: 9)

K. Rüütli “Hommikutants”

Hommik käes, kaunis päev,

siin vaid rõõmsaid lapsi näen.

Hommik käes, kaunis päev,

lööme tervituseks kokku käed.

3. Sõrme ehk näpumängud

See me vanaisake.

See me vanaemake.

See me kallis isake.

See me armas emake.

See me väike pisipõnn.

Kõik me kokku perekond.

Sõrmed tulevad rusikast ühekaupa välja, nii avaneb terve pihk.

Lapse käel on viis sõrme,

viies sõrm lapse käel:

esimene sõrm ja teine sõrm,

kolmas sõrm ja neljas sõrm,

viies sõrm on põial,

tema sõrmi hoiab.

Sõrmede näitamist ja liigutamist alustatakse väiksest sõrmest. Pöidlani

jõudes surutakse see teiste sõrmede peale ning ringitatakse kätt randmest

ühele ja teisele poole.

(Tuul jt 2011: 31)

Hiired

Meil on majas palju hiiri.

(suruda mõlema käe keskmine sõrm ja nimetu sõrm vastu põia, nimetissõrm ja väike sõrm on väljasirutatud - hiire kõrvad)

Nad kribivad - krabivad,

(trummeldada mõlema käe sõrmedega vastu lauda)

sibivad - sabivad.

(liikuda mõlema käe sõrmedega mööda lauda edasi ja tagasi)

Hüppavad toolile,

(parema käe sõrmed on vertikaalselt väljasirutatud, vasaku käe rusikas sõrmed suruda vastu parema käe peopesa - tool)

(Lea Maiberg 2011, kursuste materjalid)

4. Kõnelemisoskuse arendavad mängud

KAS SEE ON TÕSI?

(Erik 2009: 16)

Eesmärgid: õpetada täislausega vastamist ja küsilause koostamist

Lastele esitatakse õigeid ja valesid väiteid. Lapsed peavad neid kas jaatama, s.t vastama jaatava täislausega

või eitama ning lisama õige vastuse. Näiteks:

- Suhkur on soolane. – Ei, suhkur on magus.
- Päike on kolmnurkne. – Ei, päike on ümmargune.
- Jänes on suurem kui kärbes. – Jah, jänes on suurem kui kärbes.
- Lumi sulab veeks. – Jah, lumi sulab veeks.
- Lause koosneb sõnadest. – Jah, lause koosneb sõnadest.

Lõpuks peavad lapsed moodustama kõne all oleva väite kohta küsilause. Kes oskab küsilauseid moodus-

tada, see annab käega märku

Matemaatiline mäng kõne aktiveerimiseks

RING LÄHEB KOKKU

Moodustatakse ring ja hakatakse koos rütmikalt lugema:

“Ring, ring, väiksemaks,

ring, ring väiksemks.”

Ring läheb kogu aeg rütmiliselt väiksemaks. Kui ollakse juba päris üksteise lähedal koos,

muudetakse salmi:

“Ring, ring suuremaks,

ring, ring suuremaks.

Lisa 3 Pildid bakalaureusetöö autori erakogust

2.1. Hommikuring keelekümbelusrühmas Sillamäe lasteaias “Helepunased Purjed”

Puudujate märkimine

Käemängud

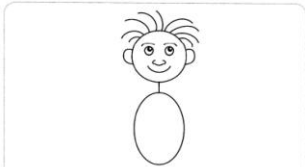
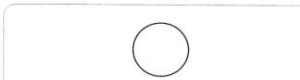
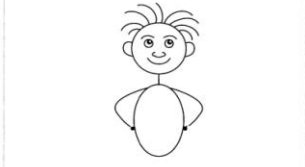

2.2. Õuesõpe

2.3. Rollimängud

Lisa 4 Kuula, joonista ja räägi.

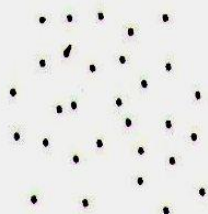
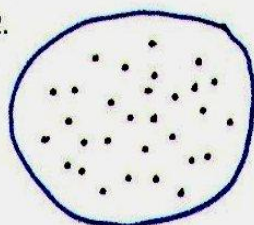
1.

ja joonistan keha.		Ma joonistan kuu.	
Ma joonistan käed		nina, silmad ja suu.	
ja joonistan jalad.		Ma joonistan kõrvad	
Kes see on?		ja joonistan juuksed.	
See olen MINA.		Ma joonistan kaela	

9

(Belova 2006: 8-9)

2.

<p>Linnukene, tok-tok-tok, nokib teri, tok-tok-tok. Kes need terad puistas maha? Kes see linde toita tahab?</p> <p><i>Kordamisel joonistatakse algul kauss. Seejärel täidetakse salmi lugemise saatel kauss „teradega”.</i></p>	<p>1.</p> 	<p>2.</p>
--	--	---

(Raadik 2010: 8)

Lisa 5. Mardipäeva kava

Mardiisa, mardiema ja nende lapsed saali ukse tagant:

„Tere õhtust, tere õhtust,

Kullapai pereisake,

Kullapai pereemake,

Kas on luba tuppa tulla?”

Pereema avab saali ukse.

Mardilaul

Mardisandid seisavad poolkaares.

Kõik koos: „Marti! Marti!” (Valgus süttib)

Luuletus „Marditrall”:

Galja – Sügisel kui ilm on hall,

Tuleb tuppa Marditrall,

Vika - Trallib läbi kogu maja,

Soovib kõigile, mis vaja:

Polina – Kanadele munaõnne,

Nikita - Kiisudele hiireõnne,

Zenja - Kutsudele kondiõnne,

Julia, Nastja – Lastele mänguõnne.

Kõik koos – Õnne kõigile on vaja,

Marti tänab kogu maja.

Mardilaul (Lasteaia rahvakalender lk. 25)

Kaks esimest salmi.

Mardiisa (teri põrandale külvates):

Viskan sisse viljaõnne,

Kannan sisse karjaõnne,

Saagu sul sead siledad,

Saagu sul lambad ladusad!

Saagu sul tütrele tuhat kosja!

Mardiema: „Küll on külm!”

(Hõõrub käsi, trambib jalgadega. Mardilapsed ja mardiisa teevad sama).

„Me küüned ikka veel külmetavad, varbad valutavad. Tantsime!”

Tants „Ristitants” (muusikaks „Hiir hüppas”)

Pereema: „Mardipere, mis mängu te ka oskate?”

Mardiisa: „Meil on hobune kaasas! Luba ta mängib lastega veidi”

Mäng „Luuamäng”

Mardiisa: „Poisid, tehke „Konnade võidujooksmist”!”

Mäng „Konnade võidujooks”

Mardiisa: „Mart tantsib, maa mürtsub,

Kerkukellad kõlisevad,

Linnamüürid mürisevad.

Uht-tsuu-tsäh magunahka,

Kahe-kolmekordset kõhunahka.”

(Haarab eidest kinni ja tantsivad kahekesi marditantsu. Saateks on „Polka”)

Mardiema: „Mõista, mõista, kes see on?”

Mõistatused:

Tanja – Kes on tee peal timpa-tampa, koppadi-koppadi? (hobune)

Galja – Kohev saba, vaikne samm, kavalus on minu ramm. Jahin jäneseid ja hiiri,
kimbutan ka

vahel siili. Öösel hiilin farmi manu, varastan sealt kanu? (rebane)

Mäng „Vares ja Rebane“

Mardiisa: „Mardil on need pikad palved,

Pikad palved, suured tähed.“

Zenja – **A** kui aiateivas,

Galja – **I** kui inimene,

Vika - **O** kui oksaauk,

Polina – **K** kui kärbes.

Kõik koos – Kas teil kõigil on tähed selged?

Pereema: „Sel aastal õpime,

Tulge uuel aastal uuesti,

Siis teile loeme ja kirjutame“

Pereema: „Mõista, mõista, kes see on?

Habe ees, kuid pole mees, sarved on, kuid lehm ei ole.“ (kits)

Tuleb saali Kits muusika saatel

Laul „Kus sa käisid, kitsekene?“

Kits mängib lastega.

Kits: „Mõista, mõista, kes see on?

Isa astub müta-müta, ema astub müta-müta,

Olgu poeg või olgu tütar ikka astub müta-müta!“ (karu)

Tuleb karu muusika saatel

Karu mängib lastega.

Mardiisa ja mardima: „Peremees, peremehekene,

Perenaine, naisukene.

Katsu minna kamberisse,

Kepsi minna kelderisse.

Too see mardi maugukene,

Sandi mardi saiakene.“

Pereema: „Oot, oot, mardipere! Käime, vaatame, otsime ja leiame!“

(Võtab võtme kätte ja lahkub ruumist, siseneb uuesti suure korviga).

Mardiisa ja mardima: „Aitüma perevanemad,

Aitüma perenooremad.

Meie osa hoidemasta,

Meie kaasa kaitsemasta,

Tulevase ajani!“

Nüüd võtavad mardid haneritta, mardiisa ees ja mardiema lõpus ning liiguvad sabatantsuga (hoiavad vöökohast kinni ja liiguvad laulurütmis jalalt jalale tammudes) ukse poole.

Lõpulaul: Laske mardid teele minna,

Mardi tee on teademata,

Mardi maa on mõõtemata,

Uks on tulla, teine minna,

Kolmas takka kinni panna.

Lisa 6. Integreeritud tegevuse konspekt keelekümbelusrühmas

Läbiviimise koht: keelekümbelusrühm «Lepatriinud»						
Kuupäev/aeg/toimumise koht: 23.03.2009						
Laste vanus/arv: 5-6/7						
Nädalateema: Muinasjutunädal						
Tegevuse teema: Lossi elanikud						
<p>Eesmärgid: Eneseväljenduslik: laps tunneb huvi eesti keeles kõnelemise vastu, laps joonistab lossi oma soovi järgi.</p> <p>Keeleline: minevikuvormide kordamine (muinasjutu põhjal), sõnade <i>nõid/nõiutud</i>, <i>loss</i> õpetamine. Laps saab hakkama sõnade lugemisega ja lause moodustamisega.</p> <p>Isiksust arendav: Kasvatada õpilastes kollektiivse töö harjumusi. Arendada tähelepanu, mälu. (ÜMBER TEHA: laps oskab)</p>						
Töövahendid: tähtede sedelid, pildid, kohver, kroon, näpunukud, mänguasi konn, pildid ja sõnad seina peal. Joonistamine: viltpliiatsid ja paber.						
Tegevuse käik	Õppematerjal	Tegevused ja juhised	Tegevuste otstarve, vahekokkuvõtted	Töö-vorm	Aeg	Märkused
1. Häälestus	Luuletused: «Kes on täna meiega», «Me mõtleme su peale, nii armsale ja heale». Liisusalm:	Lapsed istuvad põrandal. Tund algab tunni teema teatamisega. Liisusalmigavalitakse kuninganna, kes hakkab tundi läbi viima. Rutiintoimingud: puudujate märkimine, kalender, ilm, tuju	Rutiintegevustega omandatakse tähtis sõnavara. Sõnu ja fraase korraldab palju kordi koos. Kordus oli individuaalne ja grupi-viisiline. Tujusest rääkides, üks laps on reporter (kuninganna valis liisusalmi abil) ning küsib teiste käest, miks on tuju hea/halb.	Tegevus	15 min	Kui küsitakse: «Kes on puudu?», siis tahvli peal märkidega \leq ja \geq näidatakse, keda on rohkem kohal: poisse või tüdrukuid.
2. Õppimine	Muinasjutt «Printsessist ja konn-printssist» Luuletus mängu häälestamiseks: «Kord ma nägin kuningannat.»	Muinasjutu aeg: õpetaja tüstab kohvrist käpiknukke ning jutustab. Esitab küsimusi: Mis oli	Istutakse vaiba peale. Lapsed kuulavad. Vastavad küsimustele. Seletatakse piltide ja žestide		25 min	Puhkepausidel (2 pausi) tehakse näpumängu. (Artigali meetod). Lapsed teevad

		<p>printsessi lemmikmännuasi? Miks printsess oli kurb? Kes elab vees?</p> <p>Õpetaja paneb põrandale 4 tähte, 4 last panevad nendest kokku sõna <i>loss</i>. Õpetaja näitab geomeetrilistest kujunditest tehtud lossi. Küsib iga lapse käest: nt «Mitu punast ringi on pildi peal?»</p> <p>Palub lapsi istuma ja hakata joonistama.</p> <p><u>Joonistamine viltpliiatside-ga:</u> «Loss»</p>	abil sõnu nõid ja nõiutud.			<p>harjutusi liigutustega. Mäng: Kuninganna/kuningas käsib. Käskluse võib täita ainult siis kui sellele eelneb sõna <i>palun</i>. Käsklused: tõuse püsti, tõsta käsi/käed, istu, hüppa, laula jne</p>
3. Peegeldamine		<p>Õpetaja istub iga lapse kõrvale ning vestleb pildi kohta. Kusimused läbitud tema kohta. Nt «kes oli konnaks nõiutud» «Kus elas printsess».</p> <p>Järgmisel päeval toimub vestlus, kes elab joonistatud lossis.</p>	Harjutada rääkimisoskust. Teada, kuivõrd on täidetud eesmärgid.		Joonistamine: 20-40 min	4 min
Tagasiside lastele: Toimub individuaalselt joonistatud piltide põhjal lapsega vestluse ajal.						

Lisa 7. Dramatiseering

Töö Uno Leiese teose ainetel „Naljakas pomm“ (näidend on esitatud Sillamäe lasteaias „Helepunased Purjed“ aprillis 2011

Lisa: Töö Uno Leiese teosega „Naljakas pomm.“ (etendus toimus 27.04.2011 a Sillamäe l/a „Helepunased Purjed“)

NALJAKAS POMM

Osalised:

Konn	Siil
Rebane	Orav
Jänes	Hiireke
Karu	Rähn
Pomm	Pöder

I osa

Eelmäng. (Eesriide ees on suur silt – Olge tasa – Konn magab!) Laval kärbseseene-kujuline Konna maja, nurgake aeda. Pisut eemal põõsas ja suur tünn. Lava ühel serval pesunõör kuivaga pesuga. Maja juures seisavad Rebaneja loomad ja mängivad pilli.

KARU (katkestab mängu): Täna Konn ei ärka.

REBANE: Mängime kõvemini.

(Kõik jätkavad mängu. Mõne hetke pärast avaneb uks ja uksele ilmub Konn – suur sädelev kroon peas.)

KONN: (uniselt): Mis kõhuvalumuusikat teie siin teete?

REBANE: Kuidas kõhuvalumuusikat?

KONN: Krooks! Aga minul pani see avamäng kõhu valutama. (Haigutab).

REBANE: Ma olen nii õnnetu. Mida nüüd küll teha?

KONN: Ega muud ei aita – laulge mulle!

REBANE: Kohe. Otsekohe! Kõik ritta! Joondu! Valvel!

Laul

Metsas valitsejaks on,

Sest et kõige targem on...

KÕIK: **Konn, konn ja veel kord konn,**

Konn, konn ja veel kord konn,

Metsas valitsejaks on!

REBANE: **Metsas kõige töökam on,**

Sest et kõige virgem on...

KÕIK: **Konn, konn ja veel kord konn,**

Konn, konn ja veel kord konn,

Metsas valitsejaks on!

REBANE: **Metsas kõige vapram on,**

Kõige ilusamgi on...

KÕIK: **Konn, konn ja veel kord konn,**

Konn, konn ja veel kord konn,

Metsas valitsejaks on!

KONN (rõõmsalt): Läks ja laulis!

REBANE (vaatab ringi): Kes? Kes läks?

KONN: Kõ-hu-va-lu! Krooks! Ja nüüd ma tahan hirmsasti süüa.

REBANE: Kohe. Otsekohe ma katan laua. (Lippab sügavaid kummardusi tehes majja).

KONN: Teie hakake tööle!

KARU: Kõik tööd on tehtud.

JÄNES: Vaata, isegi pesu on varsti kuiv.

KONN: Varsti, varsti... (Katsub). Hakake kohe pesu kuivatama!

JÄNES: Kuidas me seda teeme?

KONN: Kuidas, kuidas? Seisate pesu juures ja muudkui puhute. (Näitab paar korda ette.) On selge?

KARU: Enam-vähem.

KONN: Siis kohe tööle! Alustage! (Hakkab kostma muusika.) Puhuge kõvemini! Veel kõvemini!

(Konn läheb tähtsal sammul majja. Loomad puhuvad. Aknale ilmub Rebane.)

REBANE (naerab): Mis hullu te seal mängite?

(Tuleb välja, jälgib Jänese ja Karu tegevust).

Te olete tõepoolest segaseks läinud! (Naerab.)

JÄNES (hingeldades): Konn käskis meil pesu kuivatada!

REBANE (puhub paar korda, siis aga pahvatab naerma):

Ei mina seda totrat tööd küll tegema ei hakka.

REBANE: Aga kui Konn näeb, et te tema käsku ei täida?

JÄNES: Mina teda ei karda!

REBANE: Peadki kartma. Ta on ju meie metsavalitseja!

JÄNES: Valitseja küll, aga rumal nagu saabas!

KARU (Jänesele): Kuss!

REBANE: Mul on vist aeg minna vaatama, kas meie armas Konn on juba söömise lõpetanud.

(Läheb laulu ümiseses majja.)

KONN (vaatab aknast): Krooks! Kes on rumal nagu saabas? Ma küsin – kes?

KARU (ruttab akna juurde ja viib juttu teisale):...pesu on kuiv ja kohe hakkab vihma sadama!

KONN: Vihma! Mis te siis enam ootate – korjake ruttu pesu kokku! (Tõmbab akna paukudes kinni)

(Loomad korjavad nõõrit pesu ja annavad need uksele itsitavale Rebasele.)

KONN (tuleb uksele): Kuhu see vihm siis jääb?

KARU (vaatab üles): Oli pilv, aga nüüd näen ainult päikest...

KONN: Krooks! (Mõtleb.) Mis tööd ma nüüd teile annaksin?

KONN: (Läheb põõsa juurde, uurib lehti). Kes ütleb malle, mitu lehte on sellel põõsal? Noh, kumb teist vastab? (Loomad vaatavad teineteisele otsa.) Te ei tea. Selge? Kohe hakkate lehti lugema!

JÄNES: Kuidas me neid loeme?

KONN: Kuidas! Väga lihtsalt – üks, kaks, seitse, neli, kuus... ja nii edasi kuni miljonini...

KARU: Selle töö juures võib küll magama jääda.

KONN: Magama! Päise päeva ajal! Ei, ei, ei... seda ei tohi! Lugege kordamööda ja kes ütleb numbri, see nappab! On selge?

KARU: Enam-vähem.

KONN: Mina ise olen aga selle põõsa taga ja jälgin, et te numbreid vahele ei jätta. Alustage lugemist!

(Hakkab kostma muusika. Jänes ja Karu alustavad lugemist. Numbreid üteldes hüppavad nad mõlemad üles. Natuke aega jälgib Konn nende tegevust, siis aga kab põõsa taha. Algui on muusika tõusvas tempos, nii läheb ka numbrite ütlemine... Siis aga väsivad Jänes ja Karu ja väsib ka muusika. Põõsa tagant hakkab kostma Konna norskamine.)

JÄNES: Kuula! Konn magab!

KARU (piilub põõsa taha): Magab nagu kott... Häbi, häbi, häbi!

JÄNES: Puhkame ka.

KARU: (Viskab pikali.) Oi, kui mõnus!

JÄNES (seab end Karu kõrvale): Kui Konn ärkab, siis alustame tuhandest. Eks?

KARU (haigutab): Olen nõus.

(Kohe hakkavad kõik kolm norskama. Vastavalt norskamise tegevusele värisuvad lehed põõsal. Uksest tuleb kobades Rebane, suur savipott peas.)

REBANE (kõmiseva häälega): Aidake! Päästke, sõbrakesed!

(Jänes ja Karu ehmuvad. Välkkiirelt kargavad nad püsti ja jätkavad lehtede lugemist. Siis märkavad Rebast).

JÄNES (Rebasele): Mis juhtus?

REBANE: Ma... ma pesin potti ja nii... nii see õnnetus mul juhtuski.

JÄNES: Ja mida sa nüüd tahad?

REBANE: Võtke see vastik pott mu peast ära!
KARU: Küll Konn aitab.
JÄNES (pilkavalt): Ega sõber sõpra hätta jätta.
REBANE: Ei, ei... Aidake seekord teie! Aidake, sõbrakesed!
KONN (kotist): Appi! Kus ma olen? Päästke?!
JÄNES (ehmub): Kes see karjub?
(lähed pöösa juurde): Tulge vaadake! Meie suur valitseja on kotti pugenud!
JÄNES: Üks kotti, teine potti. (Naerab).
KONN: Aidake! Päästke! (Tuleb pöösa tagant välja)
JÄNES: Rebane, aita ometi!
KONN: Mis te ometi magate? Laske mind kotist välja!
(Rapsib ja rabeleb).
JÄNES: Ega nüüd muu ei aita, laulame metsahümni!
KARU: Laulame!

Laul

**Metsas valitsejaks on,
Sest et kõige targem on (2 korda)
Konn, konn ja veel kord konn!
Praegu aga kotis on.
Konn, konn ja veel kord konn!
Praegu aga kotis on.
Ühel peas on koorepott...
Teisel seljas vana kott... (2 korda)
Pott, pott ja veel kord pott!
Teisel seljas vana kott...
Pott, pott ja veel kord pott!
Teisel seljas vana kott...**

(Naeravad.)

JÄNES: Nüüd aga lippame koju.
KONN: Ütle, kallid Rebane, miks sa mind kotist välja ei aita?
REBANE: Ma... ma ei saa... Mul läks nõusid pestes pott kogemata pähe... Ma ei näe
üldse ja kuulen ka väga-väga halvasti.
KONN: Ah jälle käisid sa sahvris?
REBANE: (silitab kotti) Anna andeks, ma me enam mitte kunagi... eluilmaski...
KONN: Hästi, hästi. Aita mind!
REBANE: A-aitan. Kohe aitan! (pusib koti lahti)
REBANE: Neid tuleks pisut hirmutada!
KONN: Kuidas me hirmutame!?
REBANE: Oot, oot... Ma kohe mõtlen... (Käib õuel edasi-tagasi, siis peatub tunni juures,
uurib seda igast küljest, vaatab seest.) Käes! Ongi hea mõte käes!!!
KONN: Ära vehi sabaga. Räägi!
REBANE: Miks oleks, kui me teeksime sellest tünnist... sellest tünnist...
KONN: Mis asja? Ütle ometi!
REBANE: Pommi!
KONN: (ehmub paar sammu tagasi) Po-po-pommi!
REBANE: Niisuguse pommi, mida kõik kardavad!
KONN: Krooks! Kull on põnev! Räägi edasi!
REBANE: Kes meie sõna ei kuula, seda ähvardame pommiga!
KONN: Pauh! Põmm! Pliu-u-u!
KONN: Kuidas me sellest vanast tünnist pommi teeme?
REBANE: Kohe seletan, kullake. (Sosistab Konnale, mille peale mõlemad naerma
pahvatavad ja ümber tunni kargama hakkavad.)

KONN: Oh sa mudapurikas! Küll sellest tünnist tuleb alles vägev pomm! Hakkame kobe tööle!

REBANE: Hakkame! Aga teeme nii salaja, et keegi ei kuule ega näe!
(Lõkkab tünni pikali. Mõlemad vaatavad, kas õhk on puhas...)

II osa

Elmling. Vanast tünnist on saanud naljaka näoga pomm.

KONN (küüb tähtsalt ümber tünni): Ongi valmis! Vägev!

KONN (hakkab laulma ja marssima ümber pommi):

Laul

Seda iga päev ei sünni,
Et kõik loomad kardavad
Vana vihmaveetünni,
Millest uhke pomm on suand!

Metsas valitsejaks on
Konn, konn ja veel kord konn!
Sest et kõige targem on
Konn, konn, ja veel kord konn!

Nüüd ma alles neile näitan,
Kuidas tuleb teha tööd.
Kõiki käske peavad täitma
Süvel, talvel, päeval, ööl...

REBANE (tuleb koos Jänesega)

KONN: Noh, jänkukene, kas sina panid mind kotti?

JÄNES: E-ei!

KONN: Siis Karu?

JÄNES: Ei-ei-ei.

KONN: Või panite kahekesi?

JÄNES: Ei, meie küll ei pannud.

REBANE: Kes siis?

POMM: Mina panin! (Pomm liigutab end)

KONN: (värisedes) Me-me-meie pomm räägib!

(Kõik ehmuvad. tõmbuvad pommist eemale, peituvad... Muusika. Pomm hakkab liikuma ja laulma).

Laul

POMM: Varem keegi pole näinud,
Et üks pomm on laulnud, käinud.
Minu meistriks aga on
Kaval Rebane ja Konn.
Sellepärast oskan ma
Isegi ka tantsida.

(Tantsib)

Minu käske tuleb täita,
Minu sõna kuulata.

**Muidu oma jõudu näitan –
Kõik võin segi tuulata!
Kõigile on teada see –
Lõhkedes ma nalja ei tee!**

JÄNES: (sosistab Karule) Naljakas pomm!

KARU : Ja aus pomm! Näe, tunnistas üles, et tema pani Konna kotti!

POMM: Nüüd kõik ühte virgu paigale!

(Loomad seavad end pommi kõrvale ritta. Konn piilub aknast).

REBANE: (sosistab pommile) Konn on taas peidus!

KONN: (tuleb värisedes uksest ja hiilib rivi lõppu).

REBANE: (pommile) Nüüd on kõik kohal!

POMM: Joondu! Valvel! Parempool! Minu järel käies marss!

(Muusika)

POMM: (Konnale) Nüüd võiksid sa oma krooni ka peast ära võtta.

KONN: Peast ära võtta? Kuhu ma ta panen.?

JÄNES: Näe, pane sellele suurele kapsapeale pähe!

POMM: Kiiresti, kiiresti!

REBANE ja KONN: (Nutavad) Me rohkem nii ei tee!

(Muusika. Lava keskele hakkab kerkima mullahunnik. Maa seest hüppab välja Mutt).

MUTT: (Laulab) **Varem keegi pole näinud,**

Et üks pomm on laulnud, käinud.

Minu moistriks aga on

Kaval Rebane ja Konn.

Sellepärast oskan ma

Isegi ka tantsida.

(Tantsib)

JÄNES: Oi! Sina, Muti-onu, oledki siis meie armas naljakas pomm!

KARU: Suur aitäh abi eest!

JÄNES: Aitäh!

MUTT: Oh, mis te nüüd, sõbrakesed!

JÄNES: Elagu Muti-onu! Lapsed, HÜÜame kõik koos Muti-onule aitäh!

(Lapsed hüüavad)

MUTT: Nüüd aga, sõbrakesed, tooge oma pillid lagedale. Mängime koos.

(Loomad võtavad pillid. Kostab lühike ja lõbus pillilugu. Dirigeerib Muti-onu).

Lisa 8

JUTULÕNGA KERIMINE

Vaja läheb lõngakera. Mängijad istuvad ringis. Mängujuht palub igaühel võtta endale lõngakerast ühe parajalt pika jupi lõnga. Kui pika jupi mängija just võtab, jääb tema otsustada. Mängujuht alustab jutuvestmist, kerides samal ajal enda lõngajuppi ümber ühe sõrme. (Näiteks: Elased kord eit ja taat, kellel oli koer nimega... jne) Niikaua, kuni tal jätkub lõnga, kestab ka tema jutukord. Järgmine mängija jätkab juttu poolelijäänud kohalt nii kaua, kuni lõpeb tema lõng. Nii jätkavad kõik mängijad. Viimane mängija peab jutu ära lõpetama. Nii tekib ühisloominguna uus muinasjutt. Sama juttu võib kohe ka dramatiseerida, kui jutu iseloom seda võimaldab.

Lõngajuppi saab kasutada veel mitmeti – ära mõõta mitu cm või m jutulõnga kulus jutu jaoks kokku?

Kes jutustas pikema jupi jagu juttu? Järjestada lõngajupid pikkuse järgi. Arvata ära oma lõngajupi pikkus ja seejärel üle mõõta või kasutada lõnga meisterdamiseks. Kõik lõngajupid kokku siduda ja ära mõõta, kui mitu meetrit jutulõnga kokku kulus.

(Bogens 2012)

Lisa 9. Omandatud teadmiste kinnistamine vabas tegevuses.

Õppemäng: “Fotorobot”

Mängu eesmärk:

- Laps ühendab tegevuse objektiga.
- Laps eristab olendi (eseme) väiksemaid detaile ja kasutab kõnes nende nimetusi.
- Lapsel areneb kirjeldamisoskus.

Mängijaid: 1-4 lasteaialast

Vanus: 4-7 a.

Vahendid: värvilised pildikaardid, millel on kujutatud oleva objekti detailed:

INIMENE: silmad, ripsmed, kulmud, nina, huuled, kõrvad, juuksed.

Mängu käik: lapse ees on lahtilõigatud pildikaardid poisist või tüdrukust, laps näitab ja nimetab, mis tal on. Seejärel asetab selle detaili lauale õigesse kohta.

Lauamäng „Kiired kuked”

Allikas: ajakiri „Basteln mit Kindern” (Heft 17)

Eesmärgid:

1. Lapsel areneb tähelepanu, mõtlemine, sõnavara;
2. Laps oskab vestelda eesti keeles õpitud sõnavara piires, oskab loendada 6-ni; saab hakkama sammude loendamisega, rühmitab erinevate tunnuste järgi; eristab erinevaid suurusi;
3. Laps kasutab meisterdamiseks erinevaid materjale;
4. Laps oskab kontrollida oma käitumist ja reeglitest kinni pidada.

Mängijaid: 2 – 4 lasteaialast

Vanus: 4 – 7 a.

Vahendid: täring, isetehtud mängualus ja värviliste tukkadega kuked.

Tegevus: Enne mängu algust tehakse papist alus ja kuked. Mängust võtab osa 2 - 4 last. Iga laps võtab meeldivama tuka värvusega kolm kukke (suur, keskmine ja väike). Mängijad asetavad kuked vastava värvi ruudu peale ja veeretavad kordamööda täringut. Mängu alustab see, kes esimesena viskab täringuga 6. Liikumine väljakul toimub samme loendades. Kõik kuked kordamööda teevad ühe ringi ümber muruplatsi, jõuavad vastava värvi ringile ning seejärel satuvad muruplatsile. Mängu võidab see laps, kelle kuked jõuavad esimesena muru peale.

Lisa 10 Raamatu tegemine (laste ja õpetaja koostöö)

**Ta läks mööda kitsast rada ja kohtus
siiliga. Küülik küsis tema käest: « Kas sa
ei ole näinud minu venda.?»
Siil vastas: « Ei näinud.»
Vanem küülik läks edasi.**

Lisa 11 Sõrmenukud laste rääkima innustamiseks

SUMMARY

MOTIVATING CHILDREN TO SPEAK ESTONIAN LANGUAGE IN EARLY LANGUAGE IMMERSION ON THE LESSON OF LANGUAGE AND SPEECH

Inna Kalda, the 3rd year student of the Open University of Narva College of University of Tartu has written a bachelor's thesis on the subject of "Motivating Children to speak estonian language in Early Language Immersion on the lesson of language and speech".

The bachelor's thesis has been written during the academic year of 2012/2013 at the Narva College in Estonian language. The thesis consists of 69 pages.

Communication and language development involves giving children opportunities to experience a rich language environment; to develop their confidence and skills in expressing themselves; and to speak and listen in a range of situations.

This work presents methods and directions of speaking practice activities for studying in preschool of Estonian language, to make studying of the language more interesting and motivative.

Child's development include:

- Allow plenty of physical activities.
- Provide simple games with rules so your child can learn the basis of cooperative play.
- Provide music, songs, picture and storybooks, and plenty of opportunities for drawing and painting.
- Give them lots of love, fun, approval and encouragement.

Ideas and practical methods provided in the thesis can be used in learning the language as a second language in earli language immersion groups.